

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНИХ ЗАСАД ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗЛОЧИННИХ СПІЛЬНОТ ТА ОСІБ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ У СТАТУСІ ПІДВИЩЕНОГО ЗЛОЧИННОГО ВПЛИВУ

STATE OF SCIENTIFIC DEVELOPMENT OF THE PROBLEMS OF ORGANIZATIONAL AND TACTICAL PRINCIPLES OF OPERATIVE AND INVESTIGATIVE COUNTERS FOR THE ACTIVITIES OF CRIMINAL COMMUNITIES AND PERSONS WHO ARE IN THE STATUS OF INCREASED CRIMINAL INFLUENCE

Піщик В.С., ад'юнкт кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань
Навчально-науковий інститут права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

У статті досліджено стан наукової розробки проблем організаційно-тактичних засад оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу.

У результаті застосування таких методів наукових досліджень як аналіз, синтез, порівняння автор визначив основні підходи, які застосовувались вченими до систематизації раніше проведених дослідженнях під час висвітлення стану наукової розробки суміжних проблем, зокрема: класифікація за науковими спеціальностями досліджень, класифікація за генезою наукових розробок у цій сфері, класифікація за конкретними видами кримінальних правопорушень та ін.

У результаті було запропоновано розглянути наукові дослідження за такими групами, основу для класифікації яких становлять ознаки, що впливають з особливостей оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу, зокрема: організаційно-тактичні аспекти загального характеру; функціональне забезпечення оперативних підрозділів; оперативне обслуговування ліній та напрямків роботи; використання сил, спеціальних заходів, засобів та методів; роль окремих ланок або окремих осіб у структурі організованої злочинності і їх вплив на протидію цьому негативному явищу.

Вивчення наукових досліджень за цією класифікацією дозволило автору дійти висновку, що питання оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот лише фрагментарно розкривались, оскільки такі злочинні об'єднання як організовані групи, злочинні організації, злочинні угруповання, організовані злочинні групи розглядалися як відособлені, окремі, самодостатні та самостійні форми організованої злочинності, які спеціалізуються на вчиненні кримінальних правопорушень певних груп, видів або у певній сфері суспільних відносин. але на сьогодні відсутні дослідження, які б комплексно вирішували наукове завдання оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот.

Стосовно осіб, які перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу проведені раніше дослідження частково висвітлюють організаційно-тактичні особливості протидії таким категоріям осіб як: «вор у законі», «положенець», «смотрящий», «кримінальний авторитет», лідер (організатор) організованої групи чи злочинної організації, однак на сьогодні це поняття (особа, яка перебуває у статусі підвищеного злочинного впливу) має значно ширший юридичний зміст та значення, і не обов'язково може пов'язуватись із статусом особи у злочинному середовищі. Таким чином цей аспект залишається недослідженим і потребує вивчення як у контексті понятійно-категоріального апарату, так і у контексті організаційно-тактичних особливостей протидії їх кримінальній діяльності.

Ключові слова: наукове дослідження, методологія, організована група, організована злочинна група, злочинна організація, злочинна спільнота, злочинне угруповання.

The article examines the state of scientific development of the problems of organizational and tactical foundations of operational and investigative combat against the activities of criminal communities and persons who are in a status of increased criminal influence.

As a result of the application of such methods of scientific research as analysis, synthesis, comparison, the author identified the main approaches used by scientists to systematize previously conducted research during the coverage of the state of scientific development of related problems, in particular: classification by scientific specialties of research, classification by the genesis of scientific developments in this sphere, classification by specific types of criminal offenses, etc.

As a result, it was proposed to consider scientific research by the following groups, the basis for the classification of which are the characteristics arising from the peculiarities of operative and investigative countermeasures against the activities of criminal communities and persons who are in the status of increased criminal influence, in particular: organizational and tactical aspects of a general nature; functional support of operational units; operational maintenance of lines and directions of work; use of forces, special measures, means and methods; the role of individual units or individuals in the structure of organized crime and their impact on countermeasures.

The study of scientific research according to this classification allowed the author to come to the conclusion that the issues of operational and investigative countermeasures against the activities of criminal communities were only partially disclosed, since such criminal associations as organized groups, criminal organizations, criminal gangs, organized criminal groups were considered as isolated, separate, self-sufficient and independent forms of organized crime, which specialize in committing criminal offenses of certain groups, types or in a certain sphere of social relations. but today there are no studies that would comprehensively solve the scientific task of operational and investigative counteraction to the activities of criminal communities.

With regard to persons who are in the status of increased criminal influence, previously conducted studies partially highlight the organizational and tactical features of combating such categories of persons as: "thief in law", "watcher", "criminal authority", leader (organizer) of an organized group or a criminal organization, however, today this concept (a person who is in the status of increased criminal influence) has a much broader legal meaning and meaning, and may not necessarily be associated with the status of a person in a criminal environment.

Thus, this aspect remains unexplored and needs to be studied both in the context of the conceptual and categorical apparatus and in the context of the organizational and tactical features of countering their criminal activities.

Key words: scientific research, methodology, organized group, organized criminal group, criminal organization, criminal community, criminal group.

Постановка проблеми. Питання протидії організованій злочинності (організованих груп – далі ОГ, злочинних організацій – далі ЗО, злочинних угруповань – далі ЗУ, організованих злочинних груп – далі ОЗГ) завжди привертала увагу науковців, які займаються дослідженням

кримінально-правової, кримінологічної, кримінально-процесуальної, криміналістичної, оперативно-розшукової проблематики.

Нещодавно здійснено значні кроки щодо встановлення кримінальної відповідальності за кримінальні право-

порушення, які охоплюють найбільш небезпечні форми та види злочинної діяльності. У зв'язку із внесенням змін до Кримінального кодексу України (далі – КК України) Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою» від 4.06.2020 р. № 671-IX, зокрема: ст. 255 КК України було викладено в новій редакції, відповідно до якої криміналізовано створення нових форм організованих злочинних угруповань (злочинної спільноти), а також визначено кримінально-правове значення діянь осіб, які здійснюють злочинний вплив або осіб, які перебувають у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі «вора в законі»; доповнено ст. 255-1 КК України, якою визначено кримінально караним діянням встановлення або поширення злочинного впливу; доповнено ст. 255-2 КК України, відповідно до якої визначено кримінальним правопорушенням такі діяння як сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці); доповнено ст. 255-3 КК України, у якій визначено кримінально протиправним звернення за застосуванням злочинного впливу [1].

Незважаючи на певні покращення кримінально-правового забезпечення запобігання організованій злочинності, робота правоохоронних органів щодо протидії цьому негативному явищу сьогодні залишається незадовільною та повністю неефективною, чому слугує ряд об'єктивних і суб'єктивних чинників. На сьогодні проблема найбільш небезпечних форм злочинної діяльності, тобто злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу, набула не просто державних масштабів, а стала одним із концептуальних елементів розвідувально-підривної та диверсійної діяльності спеціальних служб Російської Федерації, які спричинили загрозу суверенітету України, її незалежності, а також суспільному і політико-правовому змісту держави, тобто державності в цілому.

Такий стан свідчить про системні недоліки в державній стратегії протидії організованій злочинності й перш за все в організації і тактиці роботи оперативних підрозділів правоохоронних органів щодо протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу. Ця проблема формувалася на протязі кількох десятиліть, а її основу становить недооцінка реальних та потенційних загроз зі сторони керівників центральних органів державної влади, корупція у правоохоронних органах та інших органах державної влади та ін. Однією з причин такої недооцінки є відсутність ґрунтовних наукових розробок цієї проблематики, що свідчить про своєчасність і необхідність її дослідження, а отже – про її актуальність.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми, свідчить, що найбільш вагомими доробками у теорії оперативно-розшукової діяльності, кримінального процесу та криміналістики здійснено такими відомими вітчизняними вченими, як: Л. І. Аркушею, В. П. Бахіним, Б. І. Бараненком, Г. М. Бірюковим, М. Г. Богуславським, В. В. Босенком, В. М. Варцабою, В. Л. Грохольським, Л. Ф. Гулою, О. О. Дерев'ягіним, О. Ф. Долженковим, О. М. Ємцем, В. В. Єфімовим, Б. В. Жуковим, В. Ю. Журавльовим, С. Ф. Здоровком, І. І. Іванчишиним, О. В. Ільїним, А. Ф. Іскендеровим, Н. С. Карповим, О. В. Кириченком, А. В. Коваленком, В. М. Ковбасою, В. П. Коржем, В. П. Кушнітом, В. І. Литвиненком, Г. І. Масяйкіним, В. А. Некрасовим, Д. Й. Никифорчуком, В. В. Нонік, О. О. Подобним, І. В. Потайчук, Р. М. Римарчуком, Д. Б. Санаковим, В. І. Сервецьким, В. А. Ситником, І. С. Стіхарною, Д. В. Стрельченком, О. І. Тарасенком, В. Є. Ткалічем, О. О. Толкаченко, О. Г. Цветковим, К. О. Чаплинським, В. В. Шендриком, Р. М. Шехавцовим, Б. В. Щуром та ін.

Зазначені вчені ретельно вивчали стан науково-дослідних розробок із суміжних проблем протидії орга-

нізованій злочинності, проте, у зв'язку з відсутністю на той час кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, пов'язані із діяльністю злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу, результати і висновки їх досліджень свідчили лише про потребу вдосконалення цього питання у контексті існуючих умов та організаційно-правових механізмів протидії цим явищам. На цей час отримані ними результати є методологічною основою для сучасних досліджень з цієї проблематики.

Метою статті є визначення основних наукових здобутків вчених у контексті організаційно-тактичних засад оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні існує певна кількість робіт, в яких висвітлено проблемні аспекти організаційно-тактичних засад оперативно-розшукової протидії організованій злочинності. Враховуючи множинний спектр методологічних підходів до класифікації наукових робіт з цієї проблематики, які становлять основу для проведення нових досліджень (класифікація за науковими спеціальностями досліджень, класифікація за генезою наукових розробок у цій сфері, класифікація за конкретними видами кримінальних правопорушень та ін. [2; 3]), пропонується розглянути наукові дослідження за такими групами, основу для класифікації яких становлять ознаки, що впливають з особливостей оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу, зокрема: організаційно-тактичні аспекти загального характеру; функціональне забезпечення оперативних підрозділів; оперативне обслуговування ліній та напрямків роботи; використання сил, спеціальних заходів, засобів та методів; роль окремих ланок або окремих осіб у структурі організованої злочинності і їх вплив на протидію.

Такий підхід відповідає найістотнішим вимогам до класифікації (універсальність, мнемонічність) та надає можливість відображати новітні досягнення у контексті організаційно-тактичних проблем досліджуваної проблематики. Отже застосування цього підходу дозволяє згрупувати наукові дослідження зазначених авторів таким чином: 1) загальні питання оперативно-розшукової протидії організованій злочинності, 2) особливості оперативно-розшукової протидії злочинній діяльності лідерів та організаторів злочинних спільнот або осіб, які здійснюють злочинний вплив 3) особливості оперативно-розшукової протидії спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю, 4) особливості використання методів, сил та засобів оперативно-розшукової діяльності у протидії організованій злочинності, 5) особливості оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних угруповань, які вчинюють окремі групові (видові) категорії кримінальних правопорушень.

1. Загальні питання оперативно-розшукової протидії організованій злочинності на монографічному і дисертаційному рівні досліджувались Л. І. Аркушею *Основи методики виявлення і розслідування організованої злочинної діяльності при наявності корумпованих зв'язків* (2001 р.), Г. М. Бірюковим *«Основи оперативно-тактичного забезпечення розкриття підрозділами карного розшуку злочинів, що вчиняються групами осіб, які мають ознаки організованих злочинних груп»* (1999 р.), Т. А. Воліковим *«Протидія створенню організованих груп та злочинних організацій»* (2021 р.), О. Ф. Долженковим *«Теоретичні проблеми становлення політики протидії створенню інфраструктури злочинного світу засобами оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ»* (2002 р.), Б. В. Жуковим *«Основи виявлення та розслідування створення злочинних організацій»* (2011 р.), О. В. Кириченком *«Оперативно-розшукова протидія злочинам проти*

громадської безпеки кримінальною поліцією: проблеми теорії та практики» (2016 р.), І. І. Іванчишином «Виявлення та розслідування злочинів, учинених злочинними угрупованнями» (2017 р.), В. І. Литвиненком «Правові та організаційно-тактичні основи боротьби з організованою кримінальною злочинністю» (2002 р.), В. В. Малюк «Протидія кримінальним правопорушенням, вчиненим злочинними спільнотами» (2021 р.), В. В. Нонік «Організаційно-тактичні засади протидії організованій злочинній діяльності на регіональному рівні» (2007 р.), М.Б. Саакян «Теоретичні, правові та організаційно-тактичні основи оперативно-розшукових операцій органів внутрішніх справ» (2009 р.), Серватком Т. «Проблеми боротьби з організованою злочинністю в Польщі і в Україні» (2002 р.), В. І. Сервецьким «Правові та організаційно-тактичні основи боротьби з організованою злочинністю в Україні» (2003 р.), О. О. Харкевичем «Протидія оперативними підрозділами Національної поліції, створенню злочинної організації» (2017 р.).

2. Особливості оперативно-розшукової протидії злочинній діяльності лідерів та організаторів злочинних угруповань або осіб, які здійснюють злочинний вплив досліджували Л. Ф. Гула «Правові і організаційно-тактичні питання взаємодії оперативних підрозділів органів виконання кримінальних покарань (ДДУПВП) з органами внутрішніх справ у боротьбі з організаторами, лідерами та «авторитетами» організованих злочинних угруповань щодо попередження та розкриття злочинів» (2008 р.), Г. І. Масяйкін «Правові, організаційні та тактичні засади протидії злочинній діяльності «злочинів у законі» (2012 р.), О. О. Толкаченко «Тактика виявлення організаторів злочинних груп» (2009 р.); В. Б. Школьний «Тактика викриття організатора злочинного угруповання» (2009 р.).

3. Особливості оперативно-розшукової протидії спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю досліджувались у монографічних дослідженнях Є. Є. Гречина «Викриття та припинення діяльності транснаціональних організованих злочинних угруповань (за матеріалами ГУ «К» СБ України)», О. О. Дульського «Організаційно-правові основи діяльності спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю» (2003 р.), М. В. Корнієнка «Сучасні правові та організаційні засади протидії спеціалізованих підрозділів ОВС організованої злочинності» (2004 р.), В. М. Цимбалюк «Діяльність спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю по подоланню протидії з боку формувань» (1999 р.).

4. Особливості використання окремих методів, сил та засобів оперативно-розшукової діяльності у протидії організованій злочинності досліджувались у роботах М. І. Ануфрієва «Підготовка штатних негласних оперативних працівників ОВС: організаційно-правові основи» (2002 р.), А. А. Галючека «Правові, організаційні та тактичні проблеми отримання оперативної інформації з використанням можливостей штатних негласних працівників (за матеріалами діяльності Розвідувального управління ГУБОЗ МВС України)» (2007 р.), О.В. Ільїна «Оперативний контроль за кримінальним середовищем» (2012 р.), А. В. Коваленка «Правові та організаційно-тактичні основи застосування оперативно-технічних засобів підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю» (2004 р.), І. О. Козаченко «Інститут негласного співробітництва: теорія та практика» (2020 р.), В. А. Некрасова «Проблеми негласного проникнення у злочинне середовище» (2001 р.), В. А. Ситника «Організаційно-тактичні засади підготовки та проведення спеціальних операцій органами внутрішніх справ у боротьбі з організованою злочинністю» (2015 р.), В. Є. Тарасенка «Окрема теорія агентурного методу оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ України» (2011 р.), Є. Я. Харина «Організація і тактика використання негласного апарату

спецпідрозділів Служби безпеки України у сфері протидії корупції» (2015 р.), О. Г. Цветкова «Впровадження негласних працівників оперативних підрозділів органів внутрішніх справ у організовані злочинні групи та злочинні організації» (2002 р.), Ю. Е. Черкасова «Агентурна робота в органах внутрішніх справ України» (2003 рр.), В. М. Шевелька «Теоретико-прикладні засади використання негласних штатних та позаштатних працівників кримінальної поліції під час протидії злочинам проти громадської безпеки» (2020 р.).

Інформаційне забезпечення оперативно-розшукової протидії організованій злочинності організованою злочинністю, у тому числі із використанням засобів масової інформації досліджувались В. Ю. Журавльовим «Інформаційне забезпечення оперативно-розшукової діяльності спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю» (2002 р.), А. Ф. Іскендеровим «Організаційно-тактичні основи використання засобів масової інформації при виявленні та розслідуванні організованої злочинної діяльності» (2015 р.), В. Є. Ткаліч «Тактика використання інформаційних технологій і засобів масової інформації при розкритті і розслідуванні злочинів, вчинених організованими злочинними угрупованнями» (2008 р.).

Тактико-психологічні основи розслідування злочинів, що вчиняються злочинними групами, стали предметом дискусійних досліджень В. М. Варцаби «Розслідування злочинів організованих злочинних груп (тактико-психологічні основи)» (2003 р.).

Питання усунення чи подолання протидії розслідування кримінальних правопорушень, учинених ЗУ досліджувались Р. М. Римарчуком «Особливості протидії дізнанню та досудовому слідству в місцях позбавлення волі» (2010 р.), К. О. Чаплинським «Організація і тактика слідчих дій та оперативно-розшукових заходів при розслідуванні злочинів, вчинених організованими злочинними угрупованнями» (2003 р.), Б. В. Щурем «Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами» (2005 р.), Р. М. Шехавцовим «Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями)» (2003 р.) та ін.

5. Особливості оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот, які вчинюють окремі групові (видові) категорії кримінальних правопорушень:

5.1. Організацію та тактику виявлення і документування діяльності ОЗУ загальнокримінальної спрямованості досліджували М. Г. Богуславський «Організація і тактика оперативної розробки організованих злочинних груп корисливо-насильницького спрямування (за матеріалами підрозділів ГУБОЗ МВС України)» (2007 р.), О. О. Подобний «Теоретичні, правові та організаційно-тактичні основи оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ у боротьбі з корисливо-насильницькою організованою злочинністю» (2014 р.), І. В. Потайчук «Організація та тактика виявлення організованих злочинних груп загальнокримінальної спрямованості» (2008 р.).

5.2. Організаційні, правові і тактичні основи оперативно-розшукової протидії економічним кримінальним правопорушенням, вчиненим організованими злочинними формуваннями досліджувались Р. К. Антоновим ««Діяльність спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю щодо протидії злочинам у бюджетній сфері»» (2011 р.), Н. Г. Капустником «Оперативно-розшукова протидія шахрайству, що вчиняється організованою групою» (2019 р.), В. П. Кушпітом «Правові та організаційно-правові особливості оперативно-розшукової діяльності підрозділів боротьби з організованою злочинністю у сфері економіки» (2010 р.), В. В. Нечаєм «Проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування податкових злочинів, що вчинюються організованими

групами» (2018 р.), М. М. Ніконовим «Виявлення та попередження підрозділами захисту економіки діяльності організованих груп у сфері житлово-комунального господарства» (2018 р.), Оргинським В. Л. «Теоретичні основи, правові та організаційні проблеми протидії нелегальній економіці засобами оперативно-розшукової діяльності» (2005 р.), І. І. Сидоруком «Організаційно-правові і тактичні основи документування економічних злочинів, вчинених організованими злочинними формуваннями» (2007 р.), О. С. Сомиком «Запобігання злочинам в сфері економіки, що вчинюються організованими групами» (2012 р.), В. В. Єфімовим «Оперативне забезпечення протидії викраданям, що вчинюються організованими злочинними угрупованнями у переробній сфері АПК (за матеріалами підрозділів ДСБЕЗ і БОЗ МВС України)» (2007 р.).

5.3. Особливості криміналістичної та оперативно-розшукової протидії незаконному обігу вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових пристроїв та вибухових речовин, що вчинюються злочинними угрупованнями були предметом монографічних досліджень С. А. Коцюбою «Виявлення та розслідування незаконного заволодіння військовослужбовцем вогнепальною зброєю» (2019 р.), Я. С. Ленюк «Оперативно-розшукове документування діяльності організованих груп, що здійснюють незаконний збут вогнепальної зброї та бойових припасів» (2013 р.), В. П. Меживим «Організація й тактика попередження та розкриття злочинів, пов'язаних з незаконним обігом вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових пристроїв і речовин» (2006 р.), Г. А. Назаренком «Розслідування незаконного заволодіння зброєю та бойовими припасами, вчиненого військовослужбовцем у складі групи осіб» (2019 р.), О. С. Тарасенком «Розслідування незаконного поведіння з вогнепальною зброєю, що вчиняється злочинними об'єднаннями» (2017 р.).

5.4. Особливості оперативно-розшукової протидії торгівлі людьми, а також кримінальним правопорушенням проти моральності, що вчинюються злочинними угрупованнями досліджувались та аналізувались І. А. Грабазієм ««Оперативна розробка організованих груп, які займаються торгівлею людьми»» (2012 р.), О. М. Ємцем ««Протидія оперативними підрозділами МВС України торгівлі людьми, вчиненої організованою групою»» (2011 р.), М. В. Куратченком «Розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією» (2017 р.), Р. М. Мрочком «Виявлення та розслідування сутенерства, учиненого організованою групою» (2018 р.), Набруско М.С. «Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності на початковому етапі розслідування торгівлі людьми» (2015 р.), К. Ю. Назаренко «Розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом» (2016 р.), Д. Б. Санакоєвим «Розслідування торгівлі людьми, вчиненої організованими групами» (2009 р.), Є. Д. Скулишем «Організаційно-правові основи взаємодії державних органів України у сфері протидії торгівлі людьми» (2009р.).

5.5. Особливості тактики протидії убивствам, вчинених ОГ і ЗО досліджував С. Ф. Здоровко «Тактичні операції при розслідуванні вбивств, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями» (2002 р.).

5.6. Особливості оперативно-розшукової протидії крадіжкам із квартир, що вчинюються злочинними угрупованнями вивчалися О. О. Ганжею, О. О. Дерев'ягіним, М. В. Стащак, К. В. Шаховим, В. В. Шендриком «Оперативно-розшукова протидія діяльності організованих груп, які готують вчинення крадіжок із квартир» (2016 р.).

5.7. Особливості криміналістичної та оперативно-розшукової протидії незаконним заволодінням транспортними засобами, що вчинюються злочинними угрупованнями досліджувались Д. В. Стрельченком «Основи виявлення та розслідування незаконного заволодіння транспортними засобами, вчиненого організованими

злочинними групами» (2008 р.), В. М. Ковбасою «Тактичне забезпечення розслідування незаконних заволодіннь транспортними засобами, вчинених злочинними угрупованнями» (2012 р.), В. В. Лютим «Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконних заволодіннь транспортними засобами, вчинених організованими групами» (2016 р.), О. С. Цибенком «Виявлення та розслідування незаконного заволодіння автомобілем, учиненого з подоланням системи захисту» (2018 р.).

5.8. Особливості оперативно-розшукової протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, що вчинюються злочинними угрупованнями склали предмет дослідження М. О. Сергачого «Основи оперативної розробки організованих груп, які займаються незаконним обігом наркотиків» (2002 р.).

5.9. Оперативно-розшукову протидію бандитизму досліджував Д. Й. Никифорчук «Боротьба оперативних підрозділів МВС України з бандитськими формуваннями» (2000 р.).

5.10. Оперативно-розшукові аспекти протидії організованій злочинності на залізничному транспорті стали предметом дослідження О. П. Снігерьова «Діяльність органів внутрішніх справ на залізничному транспорті щодо боротьби з організованими злочинними групами» (1996 р.).

5.11. Основи протидії етнічним організованим злочинним групам криміналістичними та оперативно-розшуковими засобами – І. С. Стіхарною «Основи протидії етнічним організованим злочинним групам криміналістичними та оперативно-розшуковими засобами» (2009 р.), В. В. Босенком «Організація і тактика оперативної розробки злочинних угруповань загальнокримінальної спрямованості, сформованих на етнічній основі» (2012 р.).

Висновок. Підводячи підсумок огляду спеціальних наукових досліджень з цієї проблематики, потрібно зазначити, що питання оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот лише фрагментарно розкривались, оскільки такі злочинні об'єднання як ОГ, ЗО, ЗУ, ОЗГ розглядалися як відособлені, окремі, самодостатні та самостійні форми організованої злочинності, які спеціалізуються на вчиненні кримінальних правопорушень певних груп, видів або у певній сфері суспільних відносин.

Однак на сьогодні така форма організованого злочинного об'єднання як злочинна спільнота передбачає об'єднання та злочинну діяльність двох чи більше злочинних організацій [4], в які, в свою чергу, входять організовані групи різнонаправленої кримінальної спеціалізації.

Більшість наукових результатів цих робіт були отримані до прийняття Кримінального процесуального кодексу України, нової редакції Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», Стратегії боротьби з організованою злочинністю, Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 рр., Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки [5; 6; 7; 8; 9] та інших нормативно-правових актів, які обумовили низку структурно-функціональних змін в правоохоронних органах, організаціях і тактиці їхньої діяльності.

Враховуючи зазначене, необхідно констатувати, що проблематика протидії організованій злочинності вивчалась широким колом вчених, але на сьогодні відсутні дослідження, які б комплексно вирішували наукове завдання оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот.

Стосовно осіб, які перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу, потрібно зазначити, що проведені раніше дослідження частково висвітлюють організаційно-тактичні особливості протидії таким особам, як «вор у законі», «положенець», «смотрящий», «кримінальний авторитет», лідер (організатор) ОГ чи ЗО, однак на сьо-

годні це поняття (особа, яка перебуває у статусі підвищеного злочинного впливу) має значно ширший юридичний зміст та значення, і не обов'язково може пов'язуватись із статусом особи у злочинному середовищі. Таким чином цей аспект залишається недослідженим і потребує вивчення як у контексті понятійно-категоріального апарату, так і у контексті організаційно-тактичних особливостей протидії кримінальній діяльності таких осіб.

Аналіз наукових результатів вивчених робіт дає підстави стверджувати, що на сьогодні недослідженими залишаються такі питання як: організація роботи підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань щодо оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу; тактика оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебу-

вають у статусі підвищеного злочинного впливу; документування діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу; концептуальні положення оперативно-розшукового забезпечення кримінальних проваджень відносно діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу; формування стратегічних рішень, спрямованих на забезпечення оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу; взаємодія правоохоронних органів України щодо оперативно-розшукової протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу; міжнародне співробітництво з питань нейтралізації впливу «злочинського» співтовариства (використання іноземного досвіду).

ЛІТЕРАТУРА

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою : Закон України від 4 черв. 2020 р. № 671-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-20#top> (дата звернення: 3.11.2022).
2. Фільчаков О. В. Стан наукової розробленості проблеми оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції сприяння кримінально протиправній діяльності організованої групи або злочинної організації. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4 (95). С. 230-241.
3. Морозова Я. О. Наукова розробленість оперативно-розшукової протидії підрозділів кримінальної поліції організованої злочинності загальнокримінальної спрямованості. *Право і безпека*. 2016. № 3 (62). С. 74-79.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13 квіт. 2012 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 3.11.2022).
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13 квіт. 2012 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 3.11.2022).
6. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 черв. 1993 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text> (дата звернення: 3.11.2022).
7. Стратегія боротьби з організованою злочинністю : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від від 16 верес. 2020 р. № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 3.11.2022).
8. Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 рр. : схвалена Указом президента України від 20 трав. 2015 р. № 276/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#Text> (дата звернення: 3.11.2022).
9. Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки : схвалена Указом президента України від 11 черв. 2021 р. № 231/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#n10> (дата звернення: 3.11.2022).